
Recenzovaný článek

Financování terorismu

Financing of Terrorism

Josef Smolík, Veronika Svatošová

Abstrakt:

Problematika terorismu nabývá na významu na úrovni sociální, ekonomické, politické i bezpečnostní. Hrozba terorismu ovlivňuje v současné době celospolečenské i kulturní dění. Odborné i akademické diskuze řeší příčiny a možné důsledky tohoto fenoménu. Pro pochopení důsledků terorismu je nutné pohlížet na tuto problematiku i z hlediska jejího financování. Tato přehledová studie si klade za cíl definovat jednak pojem financování terorismu, ale také identifikovat možné zdroje financování terorismu, včetně nejvyužívanějších platebních metod teroristickými organizacemi. Tato studie rovněž vede diskuzi o úsilí a účinnosti jednotlivých autorit v boji při odhalování terorismu, zejména v návaznosti na odhalování jeho finančních toků. Studie rovněž definuje možná úskalí v boji proti terorismu a odhalování jeho zdrojů financování a pokouší se nastínit možné alternativy při zvýšení úspěšnosti v tomto boji.

Abstract:

The issue of terrorism is becoming increasingly important on the level of social, economic, political and security. The threat of terrorism affects at the same time, societal and cultural events. Professional and academic discussion addresses the causes and possible consequences of this phenomenon. To understand the implications of terrorism, it is necessary to look at this issue from the perspective of terms of its financing. This review study aims to define the term financing of terrorism on the one hand, but also to identify possible sources of financing of terrorism, including the most used payment methods by terrorist organizations. This study also leads a discussion on the efforts and effectiveness of the various authorities in the fight for detecting terrorism, especially in relation to the detection of its financial flows. The study also defines the possible pitfalls in the fight against terrorism and detecting its sources of financing and attempts to outline possible alternatives while increasing success in this fight.

Klíčová slova: Terorismus; financování; analýza; protiteroristická opatření.

Keywords: Terrorism; Financing; Analysis; Counterterrorism.

ÚVOD

Teroristické činy jsou analyzovány z nejrůznějších perspektiv, například na základě motivů (náboženské, politické, ideologické orientace), obětí, strategií a taktik (např. únosů, atentátů atp.), komunikačních kanálů, zbraní a zbraňových systémů, organizační struktury a velikosti teroristické skupiny (či neexistenci teroristické organizace, v případě, že teroristický útok spáchá jedinec) atp. Konstatovat tedy lze, že soudobý terorismus se projevuje v rozličných formách, vyskytuje se v rozdílných geografických a kulturních oblastech a užívá širokou škálu metod i taktických a strategických postupů.¹

Odborná veřejnost hledá aktuální platnou definici terorismu. Andrew Silke definuje terorismus jako užití násilí proti osobám či majetku, nebo hrozba užití násilí s cílem zastrašit či donutit vládu, veřejnost či jiný subjekt s cílem prosadit své veřejné, politické, regionalistické či ideologické zájmy.²

Leonard Weinberg identifikuje rostoucí tendence terorismu v souvislosti s ideály demokracie. Argumentuje, že demokracie de facto vytváří podmínky pro sílící hrozbu terorismu na mezinárodní úrovni. Na druhé straně dodává, že absence demokratických prvků, občanské svobody či dodržování legislativních pravidel vytváří předpoklady pro domácí terorismus.³

Podle Paula Wilkinsona je terorismus i specifickou formou psychologické války, kterou označuje jako „donucovací zastrašování“.⁴

Adam Roberts uvádí, že jeden z hlavních výchozích důvodů pro pokusy definovat terorismus poskytuje základ pro postavení mimo zákon jednotlivých teroristických hnutí. Některá taková postavení mimo zákon mohou být zcela vhodnou činností, která může pomoci v procesu odepření konkrétních finančních prostředků a pomoci zvenčit. Jelikož existuje mnoho potenciálních teroristických cílů, zaměřit úsilí na zajištění těchto cílů je obtížné a nákladné. Alternativní přístup k terorismu se zaměřuje na identifikaci osob, které se pravděpodobně zapojily do teroristických činů. Protiteroristické snahy tohoto druhu jsou postaveny na třech zdrojích informací: lidské informátory, sledování komunikačních kanálů prostřednictvím telefonátů, e-mailů nebo internetu, a to v návaznosti na mezinárodní peněžní toky.⁵

Tzv. válka proti terorismu v současném pojetí započala po teroristických útocích 11/9/2001 v New Yorku a 7/7/2005 po bombových teroristických útocích v Londýně,

¹ K tomu srov. CRENSHAW, M. The Causes of Terrorism. *Comparative Politics*, 1981, roč. 13, s. 379–399; CRENSHAW, M. The Psychology of Political Terrorism. In JOST, J. T., SIDANIUS, J. (eds.). *Political Psychology: Key Readings*. Psychology Press, New York and Hove, 2004, s. 546–573; HOFFMAN, B. Inside Terrorism. New York: Columbia University Press, 1998; SMOLÍK, J. Psychologie terorismu a metafora schodiště. *Vojenské rozhledy*, 2015, roč. 3, č. 3, 82–101; KLAVEC, J. *Terorizmus ako politický fenomén*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2007.

² SILKE, A. *Research on Terrorism: Trends, Achievements and Failures*. New York: Routledge, 2004.

³ WEINBERG, L. *Democracy and Terrorism: Friend or Foe?* New York: Routledge, 2013.

⁴ Viz HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Praha: Victoria Publishins, 1994, s. 274; DANICS, Š. *Extremismus – hrozba demokracie*. Praha: Police History, 2002, s. 87.

⁵ ROBERTS, A. Terrorism Research: Past, Present, and Future. *Studies in Conflict & Terrorism*, 2015, roč. 38, č. 1, 62–74.

zejména vůči arabským státům jako je Sýrie, Afghánistán, Pákistán a Irák. Paradoxně ve stejné době se zvýšila potřeba dodržování lidských práv ve větším rozsahu než kdykoli předtím a státy tak navýšily výrazně rozpočet v boji proti terorismu. Fenomén terorismu není novým pojmem, již minulosti můžeme hledat organizace násilně prosazující své zájmy. Současná doba však hrozbu terorismu selektovala téměř výhradně v zájmu násilného prosazování náboženských a kulturních zájmů (z arabských zemí).

Carrabine a kolektiv definují charakteristiky původní formy terorismu: organizace působící lokálně prosazující lokální politické zájmy na bázi taktických řešení a ve většině případů působící proti specifickým autoritám (například vládě určitého státu). Současná forma terorismu je charakteristická v překonávání globálních sítí, organizovaná frakcemi upadajících států (např. Afghánistán), uplatňující strategické zájmy proti „západním zemím světa a kosmopolitní společnosti“, využívající moderní technologie pro vzájemnou komunikaci a transfer peněžních toků financujících teroristické akce.⁶

Alan Krueger v kontextu financování terorismu poznamenává, že někteří teroristé se rekrutují z řad relativně vysoce vzdělaných osob s dobrým finančním zázemím. Identifikuje také typické znaky a charakteristiky pozorované mezi teroristy, ale na rozdíl od současných studií, si neklade za cíl rozšířit jeho analýzu o predikci, kteří jednotlivci se pravděpodobně teroristé stanou.⁷

Pape na základě analýzy sebevražedných atentátů a teroristických útoků mezi roky 1980 a 2003 dospěl k závěru, že „cizí okupace“ je nejsilnějším prediktorem terorismu.⁸ Další studie se přímo zaměřují na snahu o vypočtení (či alespoň odhad) nákladů spojených s existencí terorismu.⁹ Jiné výzkumy se pokusily vyhodnotit dopad terorismu na ekonomickou aktivitu.¹⁰

Je zřejmé, že v případě výzkumu terorismu pracujeme především se selektivními daty. Přesto nelze na výzkum nejrozumnějších forem financování terorismu rezignovat. I proto, že terorismus není izolovaný fenomén, ale je vždy ukotven v čase a v konkrétní společnosti. V každém případě se od finančních možností jednotlivých teroristických organizací odvíjí do jisté míry i jejich úspěšnost. Odpovídající finanční zabezpečení teroristické činnosti je jednou z podmínek pro existenci terorismu.¹¹

⁶ CARRABINE, E., COX, P., MAGGY, L., PLUMMER, K., SOUTH, N. *Criminology: A Sociological Introduction*. New York: Routledge, 2009.

⁷ KRUEGER, A. *What Makes a Terrorist: Economics and the Roots of Terrorism*. Princeton: Princeton University Press, 2007.

⁸ PAPE, R. *Dying to Win: The Strategic Logic of Suicide Terrorism*. New York: Random House, 2005.

⁹ BECKER, G. S., RUBINSTEIN, Y. *Fear and the Response to Terrorism: an Economic Analysis, Working paper*, University of Chicago, 2004.

¹⁰ ABADIE, A., GARDEAZABAL, J. Terrorism and the World Economy. *European Economic Review*, 2008, roč. 52, č. 1, s. 1-27; BLOMBERG, S. B., HESS, G., ORPHANIDES, A. The Macroeconomic Consequences of Terrorism. *Journal of Monetary Economics*, 2004, roč. 51, č. 5, s. 1007-1032, ECKSTEIN, Z., TSIDDON, D. Macroeconomic Consequences of Terror: Theory and the Case of Israel. *Journal of Monetary Economics*, 2004, roč. 51, č. 5, s. 971-1002; ZUSSMAN, A., ZUSSMAN, N. Assassinations: Evaluating the Effectiveness of an Israeli Counterterrorism Policy Using Stock Market Data. *Journal of Economic Perspectives*, 2006, roč. 20, č. 2, s. 193-206.

¹¹ MAREŠ, M. *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií, 2005.

Tento text se zaměří na možnosti a trendy v oblasti financování teroristických skupin. Téma financování terorismu reflektuje v českém prostředí i Ministerstvo vnitra ČR, které se jím zabývá v Strategii České republiky pro boj proti terorismu. Tento dokument mj. konstatuje, že boj proti terorismu je nutné chápat v kontextu boje proti dalším bezpečnostním hrozbám. V oblasti boje proti terorismu, konkrétně pak jeho financování, byly rozšířeny i nástroje zpravodajských služeb, které se mohou v odůvodněných případech od bankovních institucí vyžádat informace, které za normálních okolností podléhají bankovnímu tajemství.¹²

Tento text tedy seznamuje s nejtradičnějšími formami financování teroristických aktivit, uvedeny jsou některé příklady a také protiopatření, která se zaměřují na eliminaci finančních toků směrem k teroristickým organizacím. Text bude vycházet z teoretických poznatků, zahraničních studií a ekonomického rozboru dané oblasti.

1. EKONOMICKÉ ASPEKTY TERORISMU

Zájem o výzkum terorismu se nevztahuje jen na bezpečnostní, sociologickou či psychologickou dimenzi tohoto fenoménu. Významným prvkem v pochopení terorismu jsou i ekonomické aspekty, které jsou v mnoha případech v pozadí samotných teroristických aktivit. Postupy v boji proti financování terorismu jsou však v mnoha ohledech komplikované, jedná se především o obtíže spojené s blokováním účtů jednotlivých klientů, komunikací mezi jednotlivými bankovními domy a neustále stoupajícími počty bank, bankovních kont i možností internetového bankovníctví, zvýšeného objemu finančních transakcí atd.

Terorismus stejně jako mnohé jiné aktivity musí být financován, což nabízí i odpověď na to, jak teroristické činy eliminovat. Pokud chceme pochopit možnosti a akceschopnost teroristických organizací, měli bychom se zaměřit mj. na finanční toky a další ekonomické zdroje.¹³

Pojem financování terorismu je chápán jako akt vědomě poskytující některé zdroje na jednotlivce nebo organizace, které se účastní teroristické činnosti. Pro vládní autority je obtížné identifikovat, které zdroje plynou na samotný teroristický útok a které pro činnost samotné teroristické organizace či skupiny.¹⁴ Je zřejmé, že pro životaschopnost teroristických skupin je nutné zajistit finanční prostředky.¹⁵

McCulloch a Pickering dodávají, že boj a postup proti financování terorismu hraje klíčovou úlohu v boji proti terorismu a identifikují možné formy financování v návaznosti

¹² OBP MV ČR. *Strategie České republiky pro boj proti terorismu*. Praha: MV ČR, 2005.

¹³ Srov. BUREŠ, O. Protiteroristická politika EU: bezzubý tygr? In DANČÁK, B. (ed. *Perspektivy západní civilizace a pět let globálního terorismu. Sborník z konference*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 73.

¹⁴ BITTERLY, A. Can Banks Be Liable for Aiding and Abetting Terrorism?: A Closer Look into the Split on Secondary Liability Under the Antiterrorism Act. *Fordham Law Review*, 2015, roč. 83, č. 6, s. 3389-3430.

¹⁵ FREEMAN, M. The Sources of Terrorist Financing: Theory and Typology. *Studies in Conflict & Terrorism*, 2011, roč. 34, č. 6, s. 461-475.

na autority, které proti nim bojují. Vystává zde otázka, z jakých zdrojů a z jakého důvodu jsou některé formy a metody financování preferovány teroristickými organizacemi před ostatními.¹⁶

Freeman hodnotí, že pro výběr zdrojů financování terorismu jsou definovány následující kritéria: kvantita, legitimita, bezpečnost, spolehlivost, míra kontroly a jednoduchost. Je rovněž důležité rozlišit účel využití finančních zdrojů teroristickými organizacemi.¹⁷

Tofangsaz rozlišuje dva základní zdroje potřeb: financování provozních aktivit na 1) platy členů, trénink, zbraní, cestování, logistiku, ale také pravidelnou rentu či odměnu rodinám sebevražděných atentádníků; 2) financování samotných teroristických akcí a útoků, které však tvoří minoritní část celkových nákladů.¹⁸

Teroristické skupiny a organizace nutně potřebují pro svoji činnost širší podporu, kterou jí poskytují jednotlivé osoby, závislé a nezávislé politické skupiny, vládní instituce či přímo jednotlivé vlády představující stát či seskupení států. Největší úspěch a efektivnost teroristické činnosti se dosahují v „sympatizujícím prostředí“. Realizace teroristické činnosti není možná bez finančních prostředků. Jedním ze způsobů jejich získávání je forma podpory. Za ideologickou podporu teroristické organizace podporovatel získává přehled o jednání teroristů, přiklání se k jejich ideologickým cílům atp. Za materiální, tj. finanční, podporu jsou považovány například dodávky zbraní, materiálu, školení, výcvik, poskytování informací, výroba dokladů atp. Formy podpory lze rozdělit na aktivní a pasivní, podporu státní či z jiných zdrojů, užívání či neužívání sociálních sítí k financování atp.¹⁹

Ve snaze klasifikovat finanční zdroje lze přijmout dva základní přístupy – pohledy. Tím prvním je zohlednění finančního zdroje, kterým mohou být vlastní finanční zdroje nebo ostatní finanční zdroje. Druhým možným přístupem je zohlednění původu finančních prostředků. Ve druhém pojetí se jedná o finanční prostředky pocházející z legální činnosti, respektive finanční prostředky získané nelegální činností. Míra využití finančních zdrojů a původu finančních prostředků je však mezi jednotlivými teroristickými skupinami rozdílná, a to zejména v závislosti na stanovených cílech a způsobech jejich dosažení. Je zřejmé, že pokud cílem teroristické skupiny bude dosažení autonomnosti určitého území, finanční prostředky pocházející z vládních zdrojů daného území budou minimální. Naopak finanční podporu sousedního státu, pokud usiluje o obdobný cíl jako teroristická skupina, je možné považovat za vysoce pravděpodobnou.²⁰

Teroristické skupiny často získávají peníze z míst odlišných od míst, kde by mohlo dojít k teroristickým útokům. Pro efektivní fungování teroristických skupin je nutné zajistit

¹⁶ McCULLOCH, J., PICKERING, S. Suppressing The Financing of Terrorism: Proliferating State Crime, Eroding Censure and Extending Neo-colonialism. *British Journal of Criminology*, 2005, roč. 45, č. 4, s. 470-486.

¹⁷ FREEMAN, M. The Sources of Terrorist Financing: Theory and Typology. *Studies in Conflict & Terrorism*, 2011, roč. 34, č. 6, s. 461-475.

¹⁸ TEFANGSAZ, H. Rethinking terrorist financing; Where does all this lead? *Journal of Money Laundering Control*, 2015, roč. 18, č. 1, s. 112-130.

¹⁹ CIGÁNIK, Ľ., JAŠŠOVÁ, E. *Terorizmus. Od komunikácie s aktérmi teroru pri oslobodzovaní rukojemníkov až po opatrenia štátov v boji proti nemu*. Bratislava: Veda, 2006.

²⁰ Srov. ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, R. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: AVIS, 2008; CIGÁNIK, Ľ., JAŠŠOVÁ, E. *Terorizmus. Od komunikácie s aktérmi teroru pri oslobodzovaní rukojemníkov až po opatrenia štátov v boji proti nemu*. Bratislava: Veda, 2006.

pravidelný peněžní tok od počátku plánování až po realizaci plánované akce. Tyto převody peněz představují zároveň potenciální slabá místa, která mohou narušit cíl teroristické organizace a její operace.²¹

Finanční prostředky teroristické organizace nepotřebují jen k plánování a provádění atentátů, nýbrž i pro získávání nových aktivistů, jejich výcvik, zajišťování volných bytů, pro cesty, nákup zbraní, výbušnin a dalších nástrojů pro to, co je stejně tak důležité, a to pro udržení v „zaměstnaneckém poměru“ celého toho neurčitěho počtu ilegálních bojovníků, kteří nemají čas nebo příležitost vydělávat si na živobytí v běžném zaměstnání. Otevřené možnosti získávání finančních prostředků pro teroristickou činnost najdeme v nejrůznějších ekonomických situacích. První z nich je možné označit za státem podporovaný terorismus, druhou možností je podpora terorismu od jiných aktérů.²²

Podstatným faktorem v rámci financování terorismu je také skutečnost, že velký podíl teroristických organizací působí v rámci mezinárodních sítí, případně je s nimi v kontaktu, a získává od nich nejrůznější formy podpory.²³

Formy a metody financování zohledňují teroristické skupiny podle objemu finančních prostředků, které lze transferovat, rizikovost a komfort převodu, jeho jednoduchost, náklady a rychlost. Jako nejvíce využívané formy peněžních toků teroristickými skupinami jsou uváděny následující: nejstarší forma *fyzicky přes kurýra*, dále neformální transferové systémy, založené na vlastních etnických vazbách a klasických cestách a v místech, kde bankovní systém není zcela rozvinut. Další využívanou formou je formou *peněžních obchodních služeb*, které představují formu dealerů či zprostředkovatelů směny vybraných měn, šeky, emise cestovních šeků, předplacené karty či platební příkazy. *Formální bankovní systém* je k teroristickým akcím rovněž hojně využíván, avšak nejvíce kontrolovaný a regulovaný. Proto teroristé využívají banky, které nevyžadují od klienta žádné informace, či banky (či spolupracující osoby v bankovní instituci), která spolupracuje s teroristickými skupinami při krytí peněžních toků či při praní špinavých peněz. Další metodou jsou *fiktivní obchodní faktury*, které představují jednu z nejtěžších forem při odhalování zločinu při praní špinavých peněz, a proto je považována za jednu z nejvyužívanějších metod organizovanými zločineckými skupinami a teroristickými skupinami. Formou přefakturace se zamaskuje převod peněz z jedné strany na druhou. Poslední nejvyužívanější metodou je využívání *hodnotných komodit*, jako zlato a diamanty nabízející další pohodlný způsob přenosu peněz přes hranice. Zlato může být přetaveno do jakéhokoli tvaru a maskované pro snadnou přepravu. Jeho hmotnost, kvalitu a cenu lze snadno určit, a proto je téměř nemožné vystopovat jeho původ.²⁴

²¹ FREEMAN, M., RUEHSEN, M. *Terrorism Financing Methods: An Overview. Perspectives on Terrorism*. roč. 7, č. 3. [Online]. Dostupné z: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/279/html>.

²² ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, R. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: AVIS, 2008.

²³ KLAVEC, J., PEVNÁ, K. Terorizmus a nestabilita režimov. In Klavec, J. a kol. *Islámský terorizmus jako faktor nestability nedemokratických režimov*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2013, s. 13-75.

²⁴ FREEMAN, M., RUEHSEN, M. *Terrorism Financing Methods: An Overview. Perspectives on Terrorism*. roč. 7, č. 3. [Online]. Dostupné z: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/279/html>.

Lze také zaznamenat, že s nástupem nových technologií moderní formy digitálních plateb jsou tyto možnosti více preferovány. Následující informace shrnují přehled nejvyužívanějších metod a uvádí míru rizikovosti pro teroristické skupiny:

- Platební karty – v některých sférách rostoucí tendence, v jiných oblastech tato forma upadá; tato forma má své výhody zejména v porovnání s klasickým předáním peněz ve fyzické podobě, kontrola touto formou je ztížená;
- Platba přes mobilní služby – rostoucí obliba zejména v afrických státech; velmi populární je vybudovat takové mobilní cesty, které jsou obtížně identifikovatelné;
- Internetové bankovníctví – rostoucí obliba, zejména v rozvinutých ekonomikách; riziko zneužití může být vyšší než jiné kanály, avšak existují vyšší zájmy, které brání tomuto zneužití;
- Digitální měna – snižující se obliba zejména s odsouzením a zmrazením účtu pachatele; populární zejména díky anonymitě zákazníka, rovněž nejasný dohled jurisdikce při internetovém vypořádání plateb tuto službu při páchání kriminálních činů popularizovaly.²⁵

2. STÁTEM PODPOROVANÝ TERORISMUS

Státem podporovaný terorismus je charakteristický pro případy, kdy finanční prostředky pro konkrétní teroristické aktivity poskytuje stát, který se stává určitým donátorem. Je celkem zřejmé, že studovat případy státem podporovaného terorismu je značně komplikovaná záležitost, která nabízí mnoho problémů. Jedním z těch stěžejních je například neexistence všeobecně přijímané definice toho, co bývá nejčastěji označováno jako státní terorismus, státem sponzorovaný či státem podporovaný terorismus, případně terorismus uskutečňovaný státními složkami.²⁶

V těchto případech je možné vycházet z historických zkušeností, které dokládají, že se vždy v zájmu států, režimů či vládních frakcí objevovaly snahy podporovat skupiny, které byly využívány pro prosazení oficiálních zájmů neoficiální, případně nelegální cestou. Za moderní projevy využívání vládních zdrojů pro financování teroristických skupin je možné považovat střety dvou vojensko-politických bloků, v jejichž čele stály USA a někdejší SSSR. Podporované skupiny a uskupení zpravidla působily na území, od počátku 70. let nezřídka i mimo ně. Některé z těchto skupin působí i v současnosti – například dříve podporované hnutí Al-Kajda nebo Rudé brigády (Brigate Rosse – BR) podporované v minulosti SSSR, které však již svoji činnost během 90. let utlumily. Vedle střetů ideologií dvou hlavních aktérů studené války docházelo rovněž k dalším projevům terorismu, kdy některé státy přímo pověřovaly složky svých ozbrojených sil realizaci teroristických aktivit nebo přímo finančně a materiálně podporovaly teroristické skupiny. Přímá podpora,

²⁵ ZERZAN, A. *New Technologies, New Risks?: Innovation and Countering the Financing of Terrorism*. Washington, D.C.: World Bank Group, 2009.

²⁶ KRAUS, J. *Íránský státní terorismus. Od Chomejního po Ahmánídžáda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014, s. 23.

eventuálně tolerance teroristických skupin a teroristický aktů není ovšem jen záležitostí nedemokratických či autoritativních režimů.²⁷

Za státem sponzorovaný terorismus lze považovat případy použití násilí či hrozby násilím suverénními státy (nebo subnacionálními skupinami, které jsou povzbuzovány či podporovány suverénními státy) k dosažení strategických nebo politických cílů za pomoci aktů porušujících zákony a právo. Někteří autoři striktně rozlišují dvě kategorie skrytého státního terorismu, tajný státní terorismus (skládá se z tajných akcí přímo prováděných státními agenty) a státem sponzorovaný terorismus (státní či soukromé skupiny jsou zaměstnávány k vykonávání teroristických činů ve prospěch státního sponzora).²⁸

Státní podporu je možné realizovat v podobě pasivního způsobu, kdy ji stát vykonává formou politické, ideologické či diplomatické činnosti, nebo prostřednictvím zákonů ohrožujících suverenitu sousedních států, resp. přijímáním norem a opatření, která ohrožují integritu a suverenitu jiných států. Oproti tomu je aktivní způsob podpory terorismu charakteristický tím, že ji vykonává stát či skupina států nejčastěji skrytým (nepřímým) způsobem na vlastním nebo cizím území poskytováním financí, materiálu, zbraní, bojové techniky, informací, umožněním volného pohybu na svém území, jejich ochranou na vlastním území, vyhotovováním falešných dokladů, ukrýváním, poskytováním výcviku a základní přípravy, umožňuje jim používat komunikační prostředky, poskytuje poradce apod. Velmi časté je zprostředkované ovlivňování teroristické činnosti, protože to umožňuje se od této činnosti oficiálně distancovat. Vztah mezi ozbrojenými silami státu a teroristy, ale i zpravodajskými službami státu a teroristy není jednoznačně vymezený. Stát či seskupení států využívá teroristů k realizaci svých vlastních zájmů, ale v případě, že státu hrozí izolace od jiných zemí či seskupení států. I proto v případech, kdy hrozí sankce od jiných států či mezinárodních organizací se státy podporující terorismus od svých podpůrných aktivit distancují. I z toho důvodu je přímá, zjevná a prokazatelná podpora ze strany jednotlivých států výjimečná. Stát, který se takto chová, riskuje celou řadu politických, ekonomických i vojenských sankcí ze strany jiného státu či seskupení států.²⁹

I na základě konkrétních případů podpory se rozlišuje mezi patronací a asistencí států vůči teroristickým skupinám. Patronace terorismu znamená aktivní patronaci ze strany státu, který se přímo účastní represe, násilností a terorismu skrze vlastní agenty a státní zaměstnance. Státní patron přijímá politiku, která iniciuje terorismus a další podvratné aktivity, včetně přímého vyzbrojování, výcviku a poskytování bezpečného útočiště teroristům. Oproti tomu asistence představuje tichou účast či podporu státu na teroristických aktivitách.³⁰

²⁷ IBÁÑEZ, de la CORTE, L. *Logika terorismu*. Praha: Academia, 2009.

²⁸ KRAUS, J. *Íránský státní terorismus. Od Chomejního po Ahmanedžáda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014, s. 26.

²⁹ CIGÁNIK, L., JAŠŠOVÁ, E. *Terorizmus. Od komunikácie s aktérmi teroru pri oslobodzovaní rukojemníkov až po opatrenia štátov v boji proti nemu*. Bratislava: Veda, 2006.

³⁰ KRAUS, J. *Íránský státní terorismus. Od Chomejního po Ahmanedžáda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultur, 2014, s. 29.

Nejvyšší stupeň podpory vlád teroristickým skupinám je spoluúčast speciálních útvarů, obvykle pod kontrolou silových ministerstev států s členy teroristických organizací na vybraných operacích (např. v zahraničí).³¹

Určitým ukazatelem podpory teroristické organizace ze strany konkrétního státu může být určitá legitimizace, která se může projevit například v povolení otevření kanceláře teroristické organizace na území sponzorského státu, případně se jedná o nevydání osob obviněných z teroristických činů, na které byl vydán mezinárodní zatykač. Dalším signálem může být i fakt, že sponzorský stát se odmítá podílet na svém území na bezpečnostních akcích proti teroristům, případně neumožní jinému státu v koordinaci zatčení těchto osob na svém území.³²

V prostředí mezinárodních vztahů je stát také často postaven do role napadeného a vydíraného objektu. Pasivní roli vnucují teroristé i druhému aktérovi, tedy obyvatelstvu – manipulují s jeho veřejným míněním a vyvolávají reakce odpovídající zájmům, cílům a představám třetího aktéra, kterým jsou právě oni.³³ V současné mezinárodní politice lze vyzorovat, že s fenoménem podpory terorismu souvisí i bilaterální nebo multilaterální problémy jednotlivých uskupení států, které mohou mít vliv mj. na podporu teroristických skupin. Podle některých informací má největší přísun finančních prostředků ze státních zdrojů pocházet ze Saudské Arábie a dalších arabských emirátů. Většinou se jedná o podporu sunitských militantních a teroristických skupin. Na druhé straně jsou šíitské radikální organizace financovány Íránskou islámskou republikou.³⁴

3. OSTATNÍ FINANČNÍ ZDROJE TERORISMU

Pokud teroristická skupina není finančně podporována ze státních zdrojů, je odkázána na ostatní finanční zdroje. V tomto případě však vzniká reálná potřeba, aby v rámci ní došlo k určité formě dělby práce, neboť aktivní členové mezinárodní skupiny mají zpravidla omezené možnosti získávat finanční prostředky legálním způsobem. Z tohoto důvodu dochází k rozdělení jejich členů na dvě základní skupiny osob. První představuje tvůrce či „obstara-vatele“ legálních finančních zdrojů, zabezpečuje jejich distribuci – a to legálním i nelegálním způsobem, je tvůrcem zázemí, logistické základny pro druhou skupinu. Ta zpravidla plní úkoly rekrutace a výcviku nových členů, připravuje plány a následně realizuje teroristické útoky, ať již na území státu, na němž se skupina nachází a připravuje, i mimo něj.

31 KLAVEC, J., PEVNÁ, K. Terorizmus a nestabilita režimov. In Klavec, J. a kol. *Islámský terorizmus jako faktor nestability nedemokratických režimov*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2013, s. 13-75; KRAUS, J. *Íránský státní terorizmus. Od Chomejního po Ahmadedžáda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014.

32 K tomu srov. KLAVEC, J., PEVNÁ, K. Terorizmus a nestabilita režimov. In Klavec, J. a kol. *Islámský terorizmus jako faktor nestability nedemokratických režimov*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2013, s. 13-75.

33 SMOLÍK, J. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Praha: Grada, 2014.

34 KLAVEC, J., PEVNÁ, K. Terorizmus a nestabilita režimov. In Klavec, J. a kol. *Islámský terorizmus jako faktor nestability nedemokratických režimov*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2013, s. 13-75; IBÁÑEZ, de la CORTE, L. *Logika terorismu*. Praha: Academia, 2009.

Snahou první skupiny je zpravidla distribuce finančních prostředků v menších objemech, avšak pravidelně. Z tohoto důvodu lze za ideální způsob považovat zaměstnanecký poměr nebo pravidelné obchodní aktivity, při nich dochází k předem dohodnutému navyšování obchodní marže, která se tak stává odlišnou oproti ostatním obchodním aktivitám s osobami neangažovanými. Toto konstatování vychází z předpokladu relativně obtížného odhalení toků menších finančních objemů, přičemž je relativně snazší distribuci menších finančních objemů realizovat v hotovostní formě. Přeprava a distribuce většího objemu finančních prostředků může být náhodně odhalena.³⁵

K nelegálním aktivitám lze tedy přiřadit například vydírání podnikatelů, zisky z obchodní činnosti přidružených podniků, drancování skladů výbušnin nebo sporadický podíl na nezákonných hospodářských aktivitách jako je obchod s drogami a se zbraněmi, či technická pomoc jiným teroristickým organizacím.³⁶

Demirburken například uvádí, že významná část aktivit teroristických pákistánských skupin jako je Taliban či Haqqani, je financována z příjmů s obchodování s opiáty, které pocházejí z Afghánistánu (největší světový producent opiátů). Zároveň dodává, že ISIS je významným nejen obchodníkem, ale také uživatelem opiátů pocházející z Afghánistánu.³⁷

Část z odborných poznatků také uvádí přímou vazbu mezi obchodováním s opiáty a financováním terorismu. Uvádí, že boj s touto nelegální činností je neefektivní a zároveň doporučuje se prioritně zaměřit na vytvoření účinné strategie v boji proti obchodování s opiáty. Tím částečně mohlo dojít k omezení činnosti teroristických skupin financovaných touto formou.³⁸

K významnému motivačnímu faktoru podporujícímu terorismus (v podobě například sebevražedných atentátů) patří i poskytování dotací a sociálních služeb pro rodiny „mučedníků“.³⁹

Vedle finančních zdrojů pocházejících z nelegálních aktivit využívají některé teroristické skupiny zdroje legální. Příkladem těchto legálních zdrojů mohou být obchodní aktivity, kdy teroristické skupiny vlastním jménem nebo jménem některého z jejich příznivců vlastní výrobní podniky, síť hotelů, stavební či přepravní společnosti. Vedle těchto zdrojů je možné dále uvést získávání finančních prostředků prostřednictvím publikační činnosti, realizací sbírek či využívání charitativních příspěvkových organizací.⁴⁰

35 IBÁÑEZ, de la CORTE, L. *Logika terorismu*. Praha: Academia, 2009.

36 DITRYCH, O. Bush, boj proti terorismu a Saudská Arábie: Mezi idealismem a reálpolitikou. In SOULEIMANOV, E. (ed.): *Terorismus. Pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010, s. 228-242.

37 DEMIRBURKEN, H. Drug Money Flows and Its Links with Terrorism Financing: The Case of Afghanistan. In EKICI, S. et al. *Countering Terrorist Recruitment in the Context of Armed Counter-Terrorism Operations*. OS Press, 2016, s. 119-129.

38 Srov. ALEXANDRU, I., CRISTINA, I. *Financing Terrorism by Means of Drug Trafficking. Legal Practice and International Laws*, 2011, p. 23-27. [Online]. Dostupné z: <http://aspekt.unitbv.ro/jspui/bitstream/123456789/201/1/ionas%20a%20ionas%20c.pdf>; DEMIRBURKEN, H. Drug Money Flows and Its Links with Terrorism Financing: The Case of Afghanistan. In EKICI, S. et al. *Countering Terrorist Recruitment in the Context of Armed Counter-Terrorism Operations*. OS Press, 2016, s. 119-129.

39 KLAVEC, J., PEVNÁ, K. Terorizmus a nestabilita režimov. In Klavec, J. a kol. *Islámský terorizmus jako faktor nestability nedemokratických režimov*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2013, s. 13-75.

40 ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, R. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: AVIS, 2008, 2008.

Část autorů dokonce konstatuje, že důvodem, proč se některé teroristické organizace mění na podnikatelské subjekty, souvisí s tím, že se neustále rozšiřuje oblast tržní ekonomiky.

Další alternativou pro financování terorismu je využití charit a jiných nevládních organizací. Charitativní organizace jsou náchylné ke zneužití teroristy a jejich příznivci. Některé charity jsou založeny s výslovným financováním teroru, zatímco jiné jsou vytvořeny jako v jádru charitativní a následně jsou infiltrovány teroristickou organizací. Charity a nevládní organizace napojené na teroristické organizace často prezentují svojí činnost jako zdánlivě humanitární a na ni veřejně žádá finanční prostředky.⁴¹

Baker a Joly ukázaly významné vazby, které existují mezi práním špinavých peněz a bezpečnostními riziky. Ve své studii představili některé vazby, které byly odhaleny v minulosti mezi nelegálními peněžními toky a destabilizujícími teroristickými aktivitami.⁴²

Například v dostatečném předstihu před teroristickými útoky 9/11, Al-Káida využívala falešných nadací, podvodné korporací a pochybných bankéřů, všichni pocházející z daňových rájů, do kterých plynulo asi 50 milionů amerických dolarů ročně. U teoretických skupin Hizballáh bylo zjištěno, že se podílejí na nezákonném obchodu s cigaretami na západě stejně jako s obchodem s nelegálními diamanty v západních částech Afriky. Latinská Amerika. Revoluční gardy v Íránu byly v minulosti obviněny s nezákonnými obchody ve výši asi 12 miliard dolarů ročně.⁴³

Rostoucí liberalizace mezinárodních hospodářských a finančních trhů umožnila, že teroristické organizace shromáždily kapitál a uskutečnily velké investice v různých zemích.⁴⁴

Financování terorismu pomocí charitativních organizací je spojováno typicky s islamistickým terorismem, který využívá mj. instituce zakátu, kdy jsou nekontrolovatelně převáděny peníze k teroristickým buňkám v podobě systému hawalá, což je ve většině zemí nezákonný převod financí založený na vzájemné důvěře mezi účastníky transakce, po níž nezůstávají záznamy.

Hawalá je v podstatě metoda převodu peněz mezi odesílatelem a příjemcem s pomocí několika důvěryhodných prostředníků (hawaladar), což bývají osoby dobře integrované do světa obchodu. Takže hawaladar obdrží příkaz převést jistou sumu osobě, která sídlí v nějaké cizí nebo vzdálené zemi. Prostředník pak kontaktuje jiného kawaladar, bydlícího v zemi, kam chceme uskutečnit převod; jde o osobu, která udržuje důvěrný vztah s konečným příjemcem částky. Jakmile je kontakt navázán, prostředníci uzavřou dohodu, podle níž druhý hawaladar použije vlastní peníze k vyplacení dohodnuté sumy konečnému příjemci. Znamená to, že vlastně první hawaladar dluží druhému, jemuž se zaváže, že mu v určité lhůtě předá stejnou částku. Takto nejsou zachycena ani jména ani bankovní účty skutečného zasilatele a příjemce peněz. Ně-

⁴¹ JACOBSON, M. Terrorist Financing and the Internet. *Studies in Conflict & Terrorism*, 2009, roč. 33, č. 6, s. 353-363.

⁴² BAKER, R., JOLY, E. *Illicit money: Can it be stopped?* The New York: Review of Books, 2009.

⁴³ STEPHEN K., ZWARTJES, M. Regulating money laundering for terrorism financing: EU-US transnational policy networks and the financial action task force. *Contemporary Politics*, 2015, roč. 21, č. 3, s. 341-353.

⁴⁴ ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, R. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: AVIS, 2008.

kteří odborníci ujišťují, že hawala je hlavním způsobem, který džihádistické organizace používají v mezinárodních finančních transferech.⁴⁵

V minulosti také byla na některých internetových stránkách zveřejňována čísla bankovních účtů pro potřeby bezhotovostních převodů finančních prostředků.⁴⁶ Díky internetu mají teroristé možnost uskutečňovat rozsáhlou mediální kampaň, kterou využívají. Internet však rovněž umožňuje odhalení a sledování řady teroristických aktivit).⁴⁷ To se týká i sledování a odhalování „virtuálních“ finančních toků, které směřují na podporu terorismu.

Podstatný trend, který však znemožňuje účinně bojovat s financováním, je zvyšující se počet bankovních účtů a finančních transakcí.⁴⁸

Islamistické teroristické organizace mohou také využívat síť islámských bank, různých fondů a nadací, přičemž i zde platí, že k financování jsou využívány i podíly z kriminální činnosti (např. pašování drog, cigaret či vydírání v rámci diaspory).⁴⁹

S tímto trendem souvisí i tzv. fantomové podniky, které jsou zřizovány s minimální finanční částkou, přičemž nejsou zaměřeny na výrobu či zisk, ale slouží primárně k nákupu určitých materiálů nebo k zakrytí operací, které jsou nutné k udržování teroristické organizace v aktivním stavu.⁵⁰

Z hlediska legality finančních prostředků dochází v posledním období k častému napojování teroristických skupin na skupiny organizovaného zločinu, které se zabývají především praním špinavých peněz (*money laundering*), nelegálními obchody se zbraněmi a pašováním drog.⁵¹ Baker argumentuje, že debaty o problematice praní špinavých peněz jsou aktuální, avšak obtížnější je absence politické vůle obzvláště z bohatších zemí řešit závažnost tohoto problému. Po teroristickém útoku 11/9/2001 byl postoj k této činnosti změněn. Praní špinavých peněz je problémem zejména v chudších částech světa.⁵² Například v roce 2006 se odhaduje, že rozvojové země ztratily 0,8 až 1 bilion amerických dolarů prostřednictvím nezákonných toků finančních prostředků.⁵³

Další možností pro krytí finančních prostředků pro terorismus jsou tzv. daňové ráje, které usnadňují legalizaci nelegálně získaných finančních prostředků. Odhaduje se, že

⁴⁵ DITRYCH, O. Bush, boj proti terorismu a Saudská Arábie: Mezi idealismem a reálpolitikou. In SOULEIMANOV, E. (ed.): *Terorismus. Pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010, s. 228-242.

⁴⁶ OBP MV ČR. *Strategie České republiky pro boj proti terorismu*. Praha: MV ČR, 2013.

⁴⁷ MAREŠ, M. Terorismus. In SMOLÍK, J., ŠMÍD, T. a kol.: *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 115-141

⁴⁸ Srov. DITRYCH, O. Bush, boj proti terorismu a Saudská Arábie: Mezi idealismem a reálpolitikou. In SOULEIMANOV, E. (ed.): *Terorismus. Pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010, s. 228-242.

⁴⁹ KLAVEC, J., PEVNÁ, K. Terorismus a nestabilita režimů. In Klavec, J. a kol. *Islámský terorismus jako faktor nestability nedemokratických režimů*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2013, s. 13-75.

⁵⁰ KRULÍK, O. - MAREK, Š. Boj proti terorismu v České republice: výzvy a perspektivy. In SOULEIMANOV, E. (ed.): *Terorismus. Pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010, s. 116-139.

⁵¹ CIGÁNIK, L., JAŠŠOVÁ, E. *Terorismus. Od komunikácie s aktérmi teroru pri oslobodzovaní rukojemníkov až po opatrenia štátov v boji proti nemu*. Bratislava: Veda, 2006.

⁵² BAKER, R. The biggest loophole in the free-market system. *The Washington Quarterly (Autumn)*, 1999, roč. 22, č. 4, s. 29-46.

⁵³ KAR, D., CARTWRIGHT-SMITH, D. *Illicit financial flows from developing countries 2002-2006*. Washington, DC: Global Financial Integrity, 2008.

existuje více než milion fiktivních společností, které skrývají skutečnou identitu vlastníků a že asi 11 bilionů dolarů je skryto na tzv. offshore účtech.⁵⁴

Podle některých autorů je také zřejmý přímý vztah mezi teroristickou činností a práním špinavých peněz. Zároveň je v tomto kontextu podstatné, že pojem terorismu není přímo definován v mezinárodní legislativě, a proto je velmi obtížné hledat zdroje financování terorismu, včetně identifikace související terminologie. Dodát lze také, že pro životaschopnost teroristických organizací a skupin (tj. trénink, rekrutace, technické zázemí a vybavení, zbraně, cestovní náklady aj.), které působící mezinárodně je nutné zajistit pravidelný mezinárodní tok peněžních prostředků, které jim umožní dosáhnout jejích zájmů a cílů. Zatímco potřeby teroristických organizací jsou značné, samotné teroristické útoky jsou relativně malé. Například náklady teroristických organizací na útoky 11/9/2001 jsou americkými autoritami odhadovány na 300 až 500 tisíc amerických dolarů⁵⁵ Při odhalování zločinu při praní špinavých peněz působí dvě protichůdné tendence, a to vytváření efektivního systému při boji s tímto fenoménem a snaha jednotlivých států si ponechat vlastní suverenitu. Tento neoliberalistický přístup západních rozvinutých ekonomik snahu a úspěšnost kontrolního systému značně ztěžuje.⁵⁶

Tento vztah byl typický například mezi FARC (Revoluční ozbrojené síly Kolumbie) a drogovými kartely a skupinami v Kolumbii, kdy se roční zisky pohybovaly na konci devadesátých let ve výši až 500 milionů dolarů ročně.⁵⁷ Tato symbióza se však odehrávala především v období tzv. drogové války (*guerra del narcotráfico*) v letech 1988-1992. Kartely v tomto období používaly většinu teroristických útoků, ať již se jednalo o bombové útoky, útoky proti osobám (většinou politickým představitelům Kolumbie, policistům apod.), útoky proti symbolickým cílům atd.⁵⁸

Globální síť teroristů jsou analogické ke globálním sítím nadnárodních korporací, využívají struktury, které globalizaci vyživují. Tyto sítě se nevážou na žádné partikulární území. Jsou mobilní a mohou udeřit kdekoli. Stejně tak prostředky, jež je udržují při životě, se mohou přelévat kamkoli bez podstatných problémů, a i když se již objevily pokusy o omezení těchto organizací, které údajně terorismus podporují (nebo by mohly podporovat),

⁵⁴ MEHTA, K. Capital outflows from development countries: What can be done about this major source of poverty. *Japan Spotlight*, 2009, roč. 9, s. 29–31.

⁵⁵ DURRIEU, R. *Rethinking Money Laundering & Financing of Terrorism in International Law*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2013; O'NEILL, M. *The Evolving EU Counter-Terrorism Legal Framework*. London: Routledge, 2012; BARADARAN, S., FINDLEY, M., NIELSON, D., SHARMAN, J. Funding Terror. *University of Pennsylvania Law Review*, 2014, roč. 162, č. 3, 477-536.

⁵⁶ FAVAREL-GARRIQUES, G., GODEFROY, T., LASCOUMES, P. Reluctant partners? Banks in the fight against money laundering and terrorism financing in France. *Special Issue of Global Governance of Security and Finance*, 2011, roč. 42, č. 2, s. 179-196.

⁵⁷ Srov. SMOLÍK, J. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Praha: Grada, 2014; SMOLÍKOVÁ, S., SMOLÍK, J. Ozbrojený konflikt v Kolumbii. In ŠMÍD, T. a kol.: *Zapomenuté konflikty*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016, s. 71-93.

⁵⁸ Podrobněji viz SMOLÍKOVÁ, S., SMOLÍK, J. Ozbrojený konflikt v Kolumbii. In ŠMÍD, T. a kol.: *Zapomenuté konflikty*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016, s. 71-93.

neexistuje pravděpodobně spolehlivá možnost, jak „teroristické peníze“ odlišit od těch mírumilovných, pokud by to nemělo znamenat zastavení všech globálních transferů.⁵⁹

Globální síť mají své regionální pobočky zaměřené na činnost v regionu (zpravidla se jedná o dřívější samostatné regionální organizace, které se začlenily do celosvětové sítě) a spolupracují s různými regionálními islamistickými skupinami (na druhou stranu však mezi nimi může docházet i ke konfliktům).⁶⁰

4. MEZINÁRODNÍ ÚMLUVA O POTLAČOVÁNÍ FINANCOVÁNÍ TERORISMU

Na narůstající počet teroristických aktivit reagovalo mezinárodní společenství, konkrétně se jednalo o Valné shromáždění OSN, které Mezinárodní úmluvu o potlačování financování terorismu ze dne 9. prosince 1999 přijalo rezoluci č. 54/109. Tato úmluva se primárně zaměřila právě proti vytváření ekonomických podmínek vhodných pro tyto trestné činy.⁶¹

Hlavním cílem této úmluvy, kterou Česká republika přijala 9. února 2005, byla penalizace financování teroristických útoků, resp. ztížení podmínek pro financování. Financováním či finančními prostředky se v této úmluvě rozumí majetek jakéhokoliv druhu, bez ohledu na to, zda hmotný či nehmotný, movitý nebo nemovitý, získaný jakkoliv, a právní listiny nebo dokumenty v jakékoliv formě, včetně elektronické nebo digitální, dokládající vlastnictví takového majetku nebo podíl na něm, včetně bankovních úvěrů, cestovních šeků, peněžních příkazů, akcií, cenných papírů, obligací, směnek a akreditivů. Pokud tedy osoba jakýmkoliv prostředky, přímo nebo nepřímo, protiprávně a úmyslně poskytne nebo shromažďuje finanční prostředky se záměrem, aby byly použité, nebo s vědomím, že mají být použity k teroristickým činům. Na základě této úmluvy se jednotlivé státy dohodly, že přijmout v souladu se svými vnitrostátními právními principy příslušná opatření pro identifikaci, odhalování a zmrazení nebo zabavení jakýchkoliv finančních prostředků pro spáchání teroristických činů. Na základě úmluvy by také mělo docházet ke kooperaci při trestním vyšetřování nebo trestním či extradičním řízení. Rovněž by státy na základě této úmluvy neměly odmítat žádosti o vzájemnou právní pomoc z důvodu bankovního tajemství. V rámci mezinárodní kooperace by si účastnické státy měly informace poskytovat prostřednictvím Interpolu.⁶²

⁵⁹ CÍSAŘ, O. (2003): Teorie demokracie na úsvitu globálního věku? In HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. (eds.): *Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, nepřátelé a perspektivy demokracie*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2003, s. 349-375.

⁶⁰ MAREŠ, M. Terorismus. In SMOLÍK, J., ŠMÍD, T. a kol.: *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 115-141.

⁶¹ Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Mezinárodní úmluva o potlačování terorismu ze dne 9. prosince 1999*. Praha: PS PČR, 2005; MAREŠ, M. Terorismus. In SMOLÍK, J., ŠMÍD, T. a kol.: *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 115-141.

⁶² Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Mezinárodní úmluva o potlačování terorismu ze dne 9. prosince 1999*. Praha: PS PČR, 2005.

Se sílícími teroristickými ataky v Evropě vzrostla i mezinárodní spolupráce USA a EU v boji proti mezinárodnímu terorismu. S rostoucí bezpečnostní hrozbou teroristických útoků, zejména tzv. Islámského státu ze Sýrie a Iráku, který své ataky financuje mimo jiné z příjmu prodeje ropy, je vytvoření a implementace instrumentů a legislativy pro potlačení terorismu výzvou a ne příliš úspěšným projektem⁶³

Příjmy Islámského státu, které jsou zajišťovány koupí ropy ostatními americkými a evropskými státy, tak nepřímo posilují vliv této teroristické frakce. Vytváření této vzájemné finanční sítě eliminuje možnost úspěšného boje proti terorismu. Předcházení terorismu je obtížný úkol, neboť neexistuje téměř žádné omezení v rozmanitosti možných teroristických útoků. Levitt ve svém výzkumu identifikuje korelaci míry zapojení jednotlivců do terorismu s jednotlivými peněžními toky v British Bank a zkoumá, do jaké míry začlenění tohoto typu dat může být užitečné v boji proti terorismu. Řada demografických faktorů, zejména mající islámské jméno a příjmení, jsou silnými prediktory pro hrozbu a následné začlenění jednotlivců do teroristické činnosti.⁶⁴

Oldřich Bureš vede diskuzi o zapojení privátního sektoru v boji proti terorismu prostřednictvím – public-private partnership (tj. PPP: partnerství veřejného a soukromého sektoru). Hodnotí, že výrazným zapojením PPP by se mohla výrazným způsobem zvýšit účinnost v boji proti terorismu. V současné době však v této oblasti dramaticky převažuje zájem institucí veřejného sektoru, privátní sektor se zapojuje pouze okrajově. Proti rozvoji této formy hovoří rozdílné zájmy zúčastněných stran, rizikovost projektu a vágní zájem pro vytvoření a implementaci konstruktivní strategie.⁶⁵

ZÁVĚR

Lze vyhodnotit, že teroristické skupiny využívají rozličné metody pro přesun finančních prostředků, které jsou pro jejich teroristickou činnost flexibilní a přizpůsobivé. Pokud se jedna metoda stává rizikovější nebo nákladnější, využijí další formy financování. Teroristé také využívají rozdílů v legislativě a regulaci mezi jednotlivými státy, které teroristé mohou využít při skrytí finančních toků. Mnoho metod a finančních kanálů, které teroristické skupiny využívají, patří mezi běžně využívané legální formy, a proto všechny zmíněné aspekty značně stěžují odhalování těchto finančních toků. Nekoordinovaná spolupráce specializovaných skupin orientované na odhalování teroristických skupin, a finančních a nefinančních institucí jen zvyšují pravděpodobnost neúspěchu v této oblasti. Zvýšení efektivnosti mezinárodní spolupráce, jednotné regulace nad finančním a bankovním

⁶³ STEPHEN K., ZWARTJES, M. Regulating money laundering for terrorism financing: EU–US transnational policy networks and the financial action task force, *Contemporary Politics*, 2015, roč. 21, č. 3, s. 341–353.

⁶⁴ LEVITT, S. D. Identifying Terrorists using Banking Data. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 2012, roč. 12, č. 3, (Article 3), s. 1–21.

⁶⁵ BUREŠ, O. Private Actors in the Fight Against Terrorist Financing: Efficiency Versus Effectiveness. *Studies in Conflict & Terrorism*, 2013, roč. 35, č. 10, s. 712–732; BUREŠ, O. Public-private Partnership in The Fight Against Terrorism? *Crime, Law and Social Change*, 2013, roč. 60, č. 4, s. 429–455.

trhem či hledání efektivních metod při detekci podezřelých finančních transakcí může činnost teroristických skupin výrazně omezit či výrazně snížit.

Teroristické aktivity mají mnoho dimenzí, které lze popsat, pochopit a připravit se na defenzivní opatření. Jednou z nich je i dimenze ekonomická, která se primárně týká poměrně široké kategorie financování teroristických skupin. Tato kategorie v sobě zahrnuje mnoho jednotlivých aktivit a prvků, které se tento text pokusil popsat. Představeny byly vybrané možnosti finančních toků směrem k teroristickým skupinám, prolínání teroristických aktivit s organizovaným zločinem, ale i financování teroristických organizací ze strany jednotlivých států. V závěru byla stručně shrnuta Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu, která by měla v rámci mezinárodní spolupráce eliminovat financování teroristických aktivit.

Konstatovat lze také, že předvídat nejrůznější formy financování teroristických kampaní lze jen velice obtížně. Nový modus operandi teroristických činů v podobě rozptýlených útoků (v podobě např. útoků automobily či sečnými zbraněmi) malých skupin či jedinců (osamělých vlků, tzv. *lone wolf terrorism*⁶⁶) je z hlediska financování jen obtížně odhalitelný.

Autoři:

PhDr. Josef Smolík, Ph.D., MBA, narozen 1976. Absolvent Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně v oboru politologie (2004, Ph.D. 2007) a psychologie (2005). Rovněž vystudoval Pedagogickou fakultu, obor sociální pedagogika (2005). Vedoucí Ústavu sociálního rozvoje na Fakultě regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity. Zaměřuje se na politický radikalismus, politickou psychologii a bezpečnostní studia.

Ing. Veronika Svatošová, Ph.D., narozena v roce 1986, vystudovala bakalářské, magisterské a doktorské studium na Univerzitě Pardubice, Fakultě ekonomicko-správní se zaměřením na ekonomiku a řízení podniků. Autorka se v současné výzkumné práci soustřeďuje na strategické a finanční řízení podniků. V magisterském a doktorském studiu si zaměřovala na ekonomiku a management podniku. V současné době působí jako odborný asistent na Ústavu regionální a podnikové ekonomiky, Fakultě regionálního rozvoje a mezinárodních studií, Mendelovy univerzity v Brně, kde kromě vědecko-výzkumné činnosti vyučuje odborné předměty, které se orientují na podnikovou ekonomiku, živnostenské podnikání, finanční řízení a financování.

Jak citovat: SMOLÍK, Josef and Veronika SVATOŠOVÁ. Financování terorismu. *Vojenské rozhledy*. 2017, 26 (2), 73-88. DOI: 10.3849/2336-2995.26.2017.02.073-088. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz

⁶⁶ K tomu srov. KOOMEN, W., PLIGT, van der J. *The Psychology of Radicalization and Terrorism*. London: Routledge, 2016, s. 194.